

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

SULTANOV X.E.

TASVIRIY SAN'ATDA KOMPOZITSIYA
Darslik

**70110501 - Tasviriy san'at mutaxassisligi bo'yicha
magistraturaga ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan**

**ZEBO PRINTS
TOSHKENT-2026**

UO'K 75.01(075.8)

KBK 85.14

S-83

Sultanov X.E. Tasviriy san'atda kompozitsiya. Darslik. -T.: "ZEBO PRINTS", 2026. 184 b.

Mazkur "Tasviriy san'atda kompozitsiya" darsligi 70110501 – Tasviriy san'at mutaxassisligi bo'yicha magistratura 2-kurs talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, kompozitsiya fanining nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rgatishga xizmat qiladi. Unda kompozitsiyaning asosiy tamoyillari - rang, fazoviylik, yorug'lik, ritm, muvozanat kabi vositalarni samarali qo'llash usullari, mashhur rassomlar tajribasi va zamonaviy yondashuvlar orqali yoritilgan. Har bir mavzu analitik va metodik yondashuv asosida ishlab chiqilib, ijodiy topshiriqlar, testlar va mustaqil fikrlashga yo'naltirilgan savollar bilan boyitilgan.

Darslik bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, didaktik metodlar asosida mustaqil ishlash malakasini oshirish, ijodiy tafakkurni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur darslik Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2026-yil 27-apreldagi 1378-sonli ma'lumotnomasi asosida nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-14-375-5

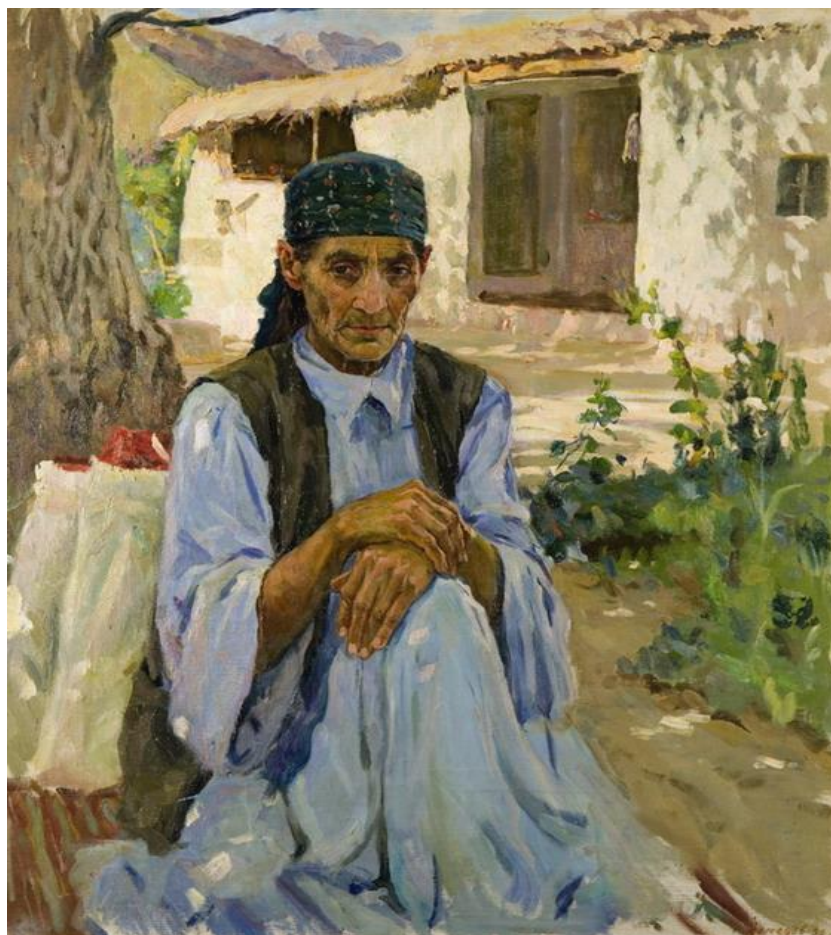
© Sultanov X.E., 2026

© "Zebo prints", 2026

MUNDARIJA

KIRISH	5
1-mavzu. Sharq miniatyura asarlari an'analari asosida kompozitsiya yaratish uchun materiallar to'plash (Chingiz Axmarov asarlari	8
2-mavzu. O'ylangan kompozitsiya asosida qoralama eskizlar ishlash	16
3-mavzu. Format tanlash, kompozitsiyani xolstga tushirish.....	21
4-mavzu. Sharq miniatyura asarlari an'alariga oid kompozitsiyani rangda ishlashni boshlash.....	25
5-mavzu. Asosiy fonni yaxlit ranglar berish bilan ishni davom ettirish	29
6-mavzu. Alohida personajlarning plastik harakatini aniqlash.....	32
7-mavzu. Kompozitsiyani ishlashni umumiydan xususiya, xususiya dan umumiyga tamoyili asosida davom ettirish	36
8-mavzu. Kompozitsiyada mavzuga monand muhitni yaratish	40
9-mavzu. Kompozitsiyadagi rang-tus munosabatlari tahlili.....	43
10-mavzu. Tasvirni umumlashtirish va yakunlash.....	48
11-mavzu. Bir yoki bir necha kishilar ishtirok etgan mavzuli kompozitsiya ishlash (tarixiy).....	51
12-mavzu. Bir yoki bir necha kishilar ishtirok etgan mavzuli kompozitsiya uchun materiallar to'plash.....	56
13-mavzu. O'ylangan kompozitsiya asosida qoralama eskizlar ishlash	63
14-mavzu. Format tanlash, kompozitsiyani xolstga tushirish	65
15-mavzu. Tarixiy mavzudagi kompozitsiyani rangda ishlashni boshlash.....	76
16-mavzu. Asosiy fonni yaxlit ranglar berish bilan ishni davom ettirish.....	79
17-mavzu. Alohida personajlarning plastik harakatini aniqlash.....	86
18-mavzu. Tarixiy mavzudagi kompozitsiyani ishlashni umumiydan xususiya, xususiya dan umumiyga tamoyili asosida davom ettirish...	90
19-mavzu. Kompozitsiyada mavzuga monand muhitni yaratish	97
20-mavzu. Kompozitsiyadagi rang-tus munosabatlari tahlili.....	101
21-mavzu. Yorug'lik, atrofdagi buyumlar, fazoviy muhitning kompozitsiyaga ta'sirini ko'rsatish	106

22-mavzu. Kompozitsiyada muvozanat, rang garmoniyasi, kontrastlik, ritmga e'tibor berish.....	111
23-mavzu. Obyektlarning fazodagi o'rnini topish.....	122
24-mavzu. Kompozitsiyada asosiy g'oyani ochib berish.....	126
25-mavzu. Tasvirni umumlashtirish va yakunlash.....	137
TEST SAVOLLARI	140
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.....	151
ATAMALAR.....	157
ILOVALAR.....	171

R.Ahmedov. "Ona o'ylari"

N.Oripova. "Nodirabegim"

SULTANOV X.E.

TASVIRIY SAN'ATDA KOMPOZITSIYA

Darslik

Darslik muallif tahririda taqdim etilgan.

Muharrir: X. Tahirov

Texnik muharrir: S. Meliquziyeva

Musahhih: M. Yunusova

Sahifalovchi: D. Toshboltayev

Nashr. lits № 2244. 25.08.2020 y.

Bosishga ruxsat etildi 09.09.2026 y.

Bichimi 60x84 1/16. Ofset qog'ozi. "Cambria"
garnituras. Hisob-nashr tabog'i. 11, 5.

Adadi 100 dona. Buyurtma № 6.

«ZEBO PRINTS» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

Manzil: Toshkent sh., Yashnobod tumani, 22-harbiy shaharcha.

+998 (94) 673-66-56, +998 (97) 017-01-01